

Liw

Nazwa miejscowości Liw pochodzi prawdopodobnie od słowa z języka Bałtów, oznaczającego bagna, teren bagienny. Oddaje ona charakter historyczny tego miejsca, gdyż pierwotnie osadę otaczały rozlewiska rzeki Liwiec. Pierwotnie gród obronny strzegący przeprawy przez rzekę oraz wschodnich granic Mazowsza znajdował się na południe od dzisiejszego Liwa w miejscowości Grodzisk. W XIII wieku przeniesiony on został bardziej na północ w miejsce dzisiejszego zamku. Pierwsza wzmianka pisana o Liwie pochodzi z dokumentów księżęcych Bolesława II z 1304 i dokumentu księcia czerskiego Siemowita III wystawionego w 1335 roku. Był to jeden z głównych punktów obronnych tego księstwa oraz siedziba kasztelanii. Bliskość granicy z Wielkim Księstwem Litewskim oraz przebiegający tędy trakt na Ruś sprzyjał rozwojowi handlu i osadnictwa. Osada przyrodowa bardzo szybko rozwinęła się w organizm miejski. Jednak prawa miejskie Liw uzyskał dopiero około 1421 roku co było związane z wybudowaniem w miejscowości zamku księżęcego oraz ustanowieniem go stolicą ziemii liwskiej. Istnieją jednak przypuszczenia, że lokacja na prawie chełmińskim mogła się odbyć znacznie wcześniej w drugiej poł. XIV wieku. Wraz ze wzrostem miasta rozrosło się również przedmieście, które w latach 1453-1789 było odrębnym miastem pod nazwą Liw Nowy. Liw Stary otrzymał odnowione prawo miejskie w 1453 roku od księcia Bolesława IV. Po śmierci księcia mazowieckiego Konrada III Rudego (zm. 1503) ziemia liwska znalazła się w oparciu wdowiej księżnej Anny Radziwiłłówny (zm. 1522), a później stała się własnością jej córki, ostatniej przedstawicielki Piastów Mazowieckich Anny Mazowieckiej (zm. 1557). W 1526 roku zmarł ostatni książę mazowiecki Janusz III i Mazowsze zostało inkorporowane do Korony. Precedens sprawił jednak, że zarówno Liw jak i okalające je terytorium na krótki okres czasu stało się udzielnym księstwem. Spór o majątek między Zygmuntem I Starym i Anną Mazowiecką toczył się do 1537 roku. Miasto i zamek Liw w tym czasie było kilkakrotnie oblegane przez wojska królewskie. Po objęciu władzy przez starostę koronnego rozpoczął się dalszy rozwój miasta. W Rzeczypospolitej Liw korzystał wciąż z położenia geograficznego na styku dwóch państw Korony i Litwy. Odbywały się tu sądy ziemskie i sądy grodzkie. Kościół parafialny św. Jana Chrzciciela w Liwie był salą obrad sejmiku ziemskiego. Pod koniec XVI wieku i na początku XVII wieku był tutaj duży ośrodek rzemieślniczy i handlu zbożem, na przeprawie przez rzekę zorganizowano komorę celną, raz w tygodniu były targi, a trzy razy do roku jarmarki. W 1572 roku Liw był typowany jako jedno z miast, w którym mogłaby odbywać się elekcja królów polskich. XVII wiek przyniósł jednak również upadek gospodarczy miasta. Przede wszystkim przyczynił się do tego rozwój Węgrowa na drugim brzegu rzeki oraz wojny prowadzone przez Rzeczypospolitą z państwami ościennymi. Duże znaczenie dla upadku miasta miała ogólnoeuropejska sytuacja gospodarcza na rynku zboża. Miasto wyludniło się podczas Potopu. W 1631 i 1652 wybuchła w mieście zaraza. Zostało spalone w 1657 przez wojska księcia siedmiogrodzkiego. Kolejne pożary z 1700 i 1703 wywołali Szwedzi, którzy również zburzyli zamek i większość zabudowy. W 1762 w zatargu władz miejskich z kościołem o dziesięcinę nałożono na miasto ekskomunikę. Po 1795 Liw znalazł się pod zaborem austriackim i został kolejny raz ograbiony. Zlikwidowano wówczas ziemię liwską i zdegradowano zupełnie rolę miasteczka, gdyż stolicą cyrkułu stały się Siedlce. Od 1807 Liw był w granicach Księstwa Warszawskiego i wszedł w skład powiatu węgrowskiego w departamencie siedleckim. W tym czasie bardziej już przypominał dużą wieś niż miasto. Od 1815 należał do Królestwa Polskiego. Podczas powstania listopadowego pod Liwem na początku 1831 roku rozegrała się bitwa wojsk polskich z wojskami rosyjskimi, której celem było odparcie próby przedarcia się Rosjan przez most na Liwcu i osłonięcie Warszawy przed kontruderzeniem gen. Dybicza. W 1866 ukazem carskim za udział mieszkańców Liwa w powstaniu styczniowym władze rosyjskie odebrały mu prawa miejskie. Od tej pory miejscowość była już tylko wsią sąsiadującą z większym organizmem miejskim jakim jest Węgrów.

Zabytki

- wczesnośredniowieczne grodzisko z XI wieku w miejscowości Grodzisk
- ruiny gotyckiego zamku obronnego książąt mazowieckich wzniesionego przed 1429 rokiem. Później gruntownie przebudowanego w XVI i XVII wieku, zniszczonego podczas Potopu i wojny północnej. Zachowała się jedynie wieża bramna, część murów okalających i fundamenty Domu Dużego.

Widok zamku z lotu drona: <http://www.polskazdrona.pl/zamek-w-liwie-214.html>

- dwór kancelarii starostwa z 1782 roku wzniesiony na miejscu zamkowego Domu Mniejszego. Obecnie siedziba muzeum.

- kościół parafialny św. Leonarda wzniesiony w stylu neogotyckim w latach 1905-1907 według projektu Józefa Piusa Dziekońskiego

- kilka drewnianych domów i gospodarczych zabudowań wiejskich z XIX i pocz. XX wieku.

Ciekawostka

Z uwagi na to iż do 1789 roku Liw stanowił dwa miasta: Liw Stary i Liw Nowy i posiadał dwa odrębne samorządy miejskie. W tradycji mieszkańców wsi przetrwał zwyczaj wyboru dwóch sołtysów. Osobno dla Liwu Starego i Liwu Nowego.